

החמושים בסיני והאיום על הכוח הבינלאומי

זק גולד

כוח המשקיפים הרב־לאומי (כמ"ר) – הכוח הבינלאומי המופקד על שמירת הסכם השלום של 1979 בין ישראל למצרים – פועל באחד האזורים הבלתי־יציבים של חצי־האי סיני, ופעילות של חמושים מתרחשת סביב בסיס המפקדה שלו (המחנה הצפוני). ב־9 ביוני 2015 הותקף הכוח לראשונה על ידי ארגון ג'יהאד, ולנוכח העובדה שחצי־האי סיני משמש כיום בית לארגונים המשתייכים לארגון המדינה האסלאמית (דאע"ש), יש הסבורים שתקיפות נוספות וגדולות יותר נגד הכוח הרב־לאומי הן בלתי־נמנעות. מצרים וכוח המשקיפים הרב־לאומי יכולים לפעול יחדיו כדי להפחית את הסיכוי להצלחת מתקפות כאלה. עם זאת, נראה שמתקפה על הכוח אינה צפויה לשבש באופן משמעותי את יחסי ישראל־מצרים.

מילות מפתח: מצרים, המדינה האסלאמית, ישראל, כוח המשקיפים הרב־לאומי, MFO, כמ"ר, חצי־האי סיני

ארגון הג'יהאד אנסאר בית אל־מקדס ('תומכי ירושלים') שפועל בסיני נשבע אמונים לארגון המדינה האסלאמית (דאע"ש) שבסוריה בנובמבר 2014. בעקבות זאת הוא שינה רשמית את שמו ל'וילאית סיני': "מחוז" של מה שזכה לכינוי "ח'ליפות" המדינה האסלאמית. בשל ההרס והאלימות שזורה ארגון דאע"ש בשטחים שבשליטתו ובאזורים שבהם הוא פועל ברחבי סוריה ועיראק, הייתה סכנה שהמצב בסיני יתדרדר במידה רבה יותר, ובמהרה.

בחודשים שחלפו מאז ש'אנסאר בית אל־מקדס' "מיתג" עצמו מחדש החמיר המצב בצפון־סיני, אולם מצרים וישראל הצליחו לחמוק בינתיים מתסריט האימים של דאע"ש בסיני. בגלגולו הנוכחי כ'וילאית סיני', הארגון פועל לאטו לשינוי דרסטי

זק גולד הוא חוקר אורח במכון למחקרי ביטחון לאומי

של יעדי המתקפה שלו. גורמים רשמיים במצרים ובישראל – ששתיהן היוו יעד לפעולות אנסאר בית אל-מקדס – סבורים כי הצטרפות הארגון לדאע"ש נובעת מסיבה אחת בלבד: כסף. לאחר שמצאו עצמם בעימות קיומי מול צבא מצרים, חיפשו החמושים בסיני צינור חמצן פיננסי. אולם גם אם הקשר הוא עסקי, סביר להניח שדאע"ש יצפה לראות תמורה להשקעתו.

דאגה מרכזית עבור מצרים, ישראל והקהילה הבינלאומית היא שדאע"ש "יבקש" מהשלוחה החדשה שלו בסיני לתקוף את כוח המשקיפים הרב-לאומי – כוח בינלאומי המורכב מנציגי 12 מדינות שמפקח על קיום הסכם השלום שנחתם בשנת 1979 בין ישראל למצרים. למתקפה ישירה על הכמ"ר עלולות להיות השלכות קשות על יחסי ישראל-מצרים ועל יכולתה של מצרים להילחם בטרור בסיני, אך לנוכח העובדה שבסיס המפקדה של הכוח (המחנה הצפוני) ממוקם בלב פעילות החמושים (מדרום לשיח' זוויד במחוז אל-גורה), יש הרואים בכך התפתחות בלתי-נמנעת. האיום התגבר ב-9 ביוני 2015, כאשר 'ויאליאת סיני' ירו מרגמות על נמל התעופה אל-גורה. כחלק מקבלת אחריות על המתקפה, הארגון ציין במפורש את העובדה שנמל התעופה הממוקם סמוך לבסיס המפקדה משמש את הכוח הרב-לאומי (המכונה בפיו 'כוחות הצלבנים') להגנה על ישראל.¹

כוח המשקיפים הרב-לאומי: אז ועכשיו

התפקיד המקורי של הכמ"ר היה לפקח על הפרדת הכוחות בין ישראל למצרים. בהסכמי קמפ דייוויד משנת 1978 פורטו התנאים המוסכמים לפריסת הכוחות, שהפכו את חצי-האי סיני לחוצץ אפקטיבי בין הצדדים.² הסכם השלום בין ישראל למצרים שנחתם ב-1979 איגד מגבלות אלה כמחויבויות בינלאומיות בנספח 1 להסכם, המוכר גם בשם 'הנספח הביטחוני'.³ הכמ"ר הוקם כדי לוודא שישראל תפעל ברצועה שלאורך הגבול בין המדינות על פי המגבלות שנקבעו, וכדי להבטיח שמצרים תשמור על מחויבויותיה בחצי-האי, שחולק לשלושה אזורים נפרדים.

בעוד יחסי מצרים וישראל עברו שינוי – מיחסים בין מדינות אויבות למציאת אינטרסים משותפים – גורמים בקהיר ראו בנספח הביטחוני מכשול לנוכח האתגרים הביטחוניים שעל מצרים (וגם על ישראל) לתת להם מענה. מנגד סברו גורמים בישראל שההגבלות על פריסת הכוחות משמשות תירוץ עבור קהיר שלא לעמוד באחריותה הריבונית. המצב השתנה ב-2011 עם ההתקוממות נגד הנשיא דאז, חוסני מובארכ, ופריסת כוחות מסיבית של המצרים בסיני. הפעולות הצבאיות שמצרים מבצעת כיום בסיני אינן מהוות הפרה של ההסכם, אלא מעוגנות במנגנון הבנות שמכונה "פעילות מוסכמת".

הנספח הביטחוני עצמו מאפשר פריסת כוחות מעבר להגבלות, ובתנאי שהיא נעשית בהסכמה הדדית – תהליך שמלווה ומפוקח על ידי הכמ"ר. הערך של מנגנון

הפעילות המוסכמת זוהה לראשונה ב־2005, כאשר ישראל נסוגה מרצועת עזה. מבלי להכניס תיקון רשמי להסכם, מצרים וישראל חתמו על הסכם נפרד לפריסת כוחות מצריים באזור C שבגבול עזה, למרות שהסכם השלום מתיר באופן רשמי רק כוחות שיטור עם נשק קל.⁴ הכמ"ר קיבל על עצמו את האחריות לפיקוח ולדיווח על פעולות יחידה זו של משמר הגבול.

מאז הדחת מובארכ מהשלטון ב־2011 שמרו גורמים צבאיים בישראל ובמצרים על קשר ישיר קבוע; אולם תגבור הכוחות בסיני מחייב הפניית בקשה מצרית לכמ"ר, שמעביר אותה לישראל לאישור. לדוגמה, בקיץ 2011 הכניס צבא מצרים טנקים לרפיח בפעם הראשונה מאז חתימת הסכם השלום.⁵ הכמ"ר עוקב אחר פריסת מוסכמות אלה, ומציין בדיווחים הסדירים שהוא מעביר אם מצרים שומרת על ההגבלות החדשות. למרות שהכמ"ר מתפקד בעיקר כארגון דיווח ופיקוח כבר זמן רב, בסביבה הנוכחית יש לו עדיין תפקיד בשמירת השלום. ראש הכמ"ר, הגנרל דיוויד סאטרפילד ואנשיו ממשיכים לפעול עם המצרים והישראלים גם יחד, כדי "להבטיח שבעיות קטנות לא יהפכו לבעיות גדולות, וכדי לחזק את אוירת האמון".⁶

איומים על הכוח הרב־לאומי

מספר גורמים הופכים את הכמ"ר למטרה מרכזית עבור לוחמי ג'יהאד מקומיים וזרים. ברמה המקומית, היעדים הבסיסיים שהיו על הכוונת של ארגון אנסאר בית אל־מקדס היו ישראל ויחסי ישראל־מצרים. המתקפה הגדולה הראשונה של הארגון – תקרית הגבול ב־2011 – העמידה במבחן את היחסים הדיפלומטיים בין שתי המדינות. הפגיעות התכופות שביצע הארגון בצינור הגז אל־עריש־אשקלון האיצו את ביטולו של הסכם אספקת אנרגיה ל־20 שנה, שנעשה בצורה לא מסודרת והנחית מכה על הקשרים הכלכליים. הארגון יכול לאיים גם על הקשרים הצבאיים בין המדינות באמצעות מתקפה על הכמ"ר, שמשרת כמתווך בקשר הזה.

דאע"ש עלול להשתמש בשלוחותיו באזור כדי לנקום על המתקפות הצבאיות נגדו בעיראק ובסוריה

תקיפת הכמ"ר עולה בקנה אחד גם עם המודל המשמש את אל־קאעדה ושלוחותיו, שלפיו יש לתקוף מטרות של "אויב מרוחק" בכל פעם שנקרית הזדמנות לכך. לדוגמה, בשנים האחרונות דווח כי שירותי הביטחון המצריים חשפו מזימות לפגוע בשגרירויות ארצות־הברית וצרפת. הג'יהאדיסטים עשויים לנסות להצדיק מתקפה על הכוח

הרב־לאומי בכך שיציגו אותה כנקמה על תמיכת המדינות המשתתפות בכוח בממשלתו של א־סיסי, או כאיום שנועד לגרום לנציגי המדינות בכמ"ר לצאת מסיני. דאע"ש עלול גם להשתמש בשלוחותיו באזור כדי לנקום על המתקפות הצבאיות נגדו בעיראק ובסוריה. בינואר 2015 קיבל על עצמו ארגון 'וילאית סיני' את

האחריות לפיצוץ צינור הגז בין מצרים לירדן. המטרה הייתה קבועה: מאז פברואר 2011 תקפו חמושים את רשת צינורות הגז בסיני עשרות פעמים. ההבדל הפעם היה במסר ששלח 'וילאיאת סיני', שאיים כי לא יגיע לירדן גז, כל עוד היא מעורבת בפעולות צבאיות נגד דאע"ש.

הצהרה זו צריכה הייתה לעורר את תשומת הלב של שאר המדינות החברות בקואליציה הרחבה שפועלת נגד דאע"ש, שכן האינטרסים הלאומיים שלהן חשופים לפעולות נקם. שבע מן המדינות המשתתפות בכוח הרב-לאומי משתתפות גם בקואליציה נגד דאע"ש: אוסטרליה, קנדה, צ'כיה, צרפת, איטליה, בריטניה וארצות-הברית.

על רקע נימוקים אלה, חשוב לציין שפעילי הג'יהאד בסיני לא ביצעו עד כה מתקפה ישירה על בסיס המפקדה של הכוח הרב-לאומי, ולא על יחידת המשקיפים האזרחית שלו (COU).

למרות שהכמ"ר לא סבל ממתקפות נרחבות דוגמת אלה שהופנו נגד הצבא וכוחות הביטחון המצריים, הכוח הבינלאומי בצפון-סיני מצא עצמו מתמודד עם כמה תקריות מאתגרות. מאז ההתקוממות במצרים בשנת 2011 מקיימים פעילים בדואים הפגנות רבות באתרים של הכמ"ר, במטרה למשוך את תשומת לב הממשלה לעוולות נגדם.⁷ עם הזמן זיהה הכמ"ר שינוי בהרכב של משתתפי הפגנות אלה, והבחין גם בהשתתפותם של אנשים החמושים בנשק כבד.⁸ תקריות כאלה, במקרים שהפכו אלימות, הוגבלו בדרך כלל להשלכת אבנים, אולם לא פעם ניסו גורמים מקומיים לחדור למתחם הכמ"ר.⁹ ב-14 בספטמבר 2012 הצליח "קהל אלים" לפרוץ לתוך בסיס המפקדה ולגרום "נזק משמעותי", לרבות הרס מגדל השמירה ופציעת שמונה אנשי צוות.¹⁰

בנוסף למחאות פוליטיות מחוץ למחנה הצפוני ולאתרים אחרים של הכוח הרב-לאומי, ניסתה האוכלוסייה המקומית למשוך את תשומת לב של ממשלת מצרים גם באמצעות חסימת כבישים, "כדי להגביל את התנועה של רכבי הכמ"ר ושל קבלנים מקומיים שעובדים עמו".¹¹ מדי פעם גלשו ניסיונות כאלה לשימוש באמצעים אלימים.¹² ב-13 באפריל 2013 נחטף פקח הונגרי של הכמ"ר למשך זמן קצר בידי חמושים, במקביל לחסימת הרכב שלו בכביש.¹³ במקרה אחר עוכב צוות מקומי של עובדים וקבלנים של הכמ"ר, ונמנעו מהם כניסה או יציאה לבסיס המפקדה.¹⁴ באחת התקריות, אולי כחלק מהניסיון לאיים על הלכודים, ירה אחד החמושים ופצע עובדי קבלן מצרים.¹⁵

התגודדות ההמון מחוץ לבסיס המפקדה אינה נובעת רק מתוך זעם או מטרות פוליטיות, אלא גם מתוך פחד. במיוחד כשמתחוללים קרבות עזים ומתקפות צבאיות מדרום לשיח' זויד, נוטים האזרחים למצוא מקלט סמוך לבסיס הכמ"ר, מתוך מחשבה שהצבא לא יעז להפעיל כוח אווירי קרוב כל כך לכוח הבינלאומי. גם אם

אזרחים אלה אינם מהווים איום ישיר על הכמ"ר, הרי עצם נוכחותם מגבילה את פעילות אנשי הכמ"ר. כמו כן, גורמי ביטחון מצריים חוששים שפעילים חמושים ימלטו בחסות האוכלוסייה האזרחית הבורחת מהכפרים במהלך מבצעי הצבא. כך מתאפשר לפעילי 'וילאיאת סיני' להתערבב באזרחים ולהגיע לקרבת בסיס המפקדה.

לנוכח ההתדרדרות בסביבה הביטחונית נמנע הכמ"ר במשך זמן-מה במהלך 2013 מביצוע סיורים בקצה הצפון-מזרחי של סיני (הרצועה הצפונית של אזור C), ללא ליווי של חיילים מצרים.¹⁶ בעקבות התיאום שנדרש עם המלווים המצרים והצורך בפתרון לטווח הארוך, הוחלט באוגוסט 2013 שהגדוד הפיג'י של הכמ"ר ילווה את משימותיה של יחידת המשקיפים האזרחית.¹⁷

המכשולים שנערמו והקשו את ביצוע סיורי השטח של הכמ"ר הביאו להרחבת השימוש במטוסים, הן לצורך תובלה והן כדי להוציא לפועל משימות תצפית. החריגה היחידה הייתה ברצועה הצפונית של אזור C, שם נמנע הכמ"ר מטיסות תצפית, לאחר שארגון אנסאר בית אל-מקדס ירה והפיל מסוק תובלה מצרי באזור ב-25 בינואר 2014.¹⁸ קל מאוד לזהות מהקרקע כלי-טיס של הכוח הרב-לאומי, ועד אז הם מעולם לא היו יעד למתקפה, למרות טיסות קבועות שעשו מעל אזורים שנחשבו כמשמשים לפעילות של חמושים.

הכמ"ר והמדינות המשתתפות בו פעלו להמעיט בערך התקריות שבהן כוחות בינלאומיים מצאו עצמם תחת אש, אם כי בשל מיעוט הסיקור התקשורתי באזור צפון-סיני, לא ברור אם תקריות אלה היו אכן משמעותיות. ב-9 במאי 2014 דיווח העיתון *Cairo Post* כי "לראשונה" ירו חמושים על כוחות הכמ"ר סמוך לבסיס המפקדה, ואילו *Aswat Masriya* דיווח כי הם ירו על המחנה עצמו.¹⁹ בדוח השנתי של הכמ"ר מצוין רק כי נמצאו עדויות ל"ירי תועה" בתוך המחנה, ללא כל סימן לכך שהכמ"ר עצמו היה היעד.²⁰

תקריות מלמדות שקיימת התנגדות לנוכחות הכמ"ר, וכי גם אם ברמתה הנוכחית היא אינה נרחבת, המעוניינים במתקפה גדולה עלולים להוציאה לפועל

בתקרית דומה ב-4 באוגוסט 2014 דיווחה התקשורת המקומית כי חייל אמריקאי נפצע מירי נשק קל בתוך בסיס המפקדה.²¹ למחרת דאגה דוברת מחלקת המדינה האמריקנית, ג'ן סאקי, לתקן את הדיווח, ואמרה כי "עובד קבלן אמריקאי" – לא חייל – "נפצע קל כתוצאה מירי תועה בסביבה".²²

תקריות אלה ונוספות מלמדות שקיימת התנגדות לנוכחות הכמ"ר, וכי גם אם ברמתה הנוכחית היא אינה נרחבת, אלה המעוניינים במתקפה גדולה עלולים לנצל אותה לרעה.

אנשי הכמ"ר צברו קרוב לעשר שנות ניסיון בפעילות בסביבה עוינת, והכוח חיזק את יכולת ההגנה שלו עוד לפני ההתקוממות של 2011. עם זאת, פעילות

החמושים בסיני גברה בעשרות מונים, וכפי שנכתב בדוח השנתי האחרון של הכמ"ר, "תדירותן וטיבן הבלתי-צפוי של פעילויות אלה מגבירים את הסיכון [לכמ"ר] מפני ירי תועה, או מכך שייקלע למקום הלא-נכון בזמן הלא-נכון".²³

אנשי הכמ"ר, ובמיוחד יחידת המשקיפים האזרחית, עושים שימוש תדיר באותן הדרכים שבהן החמושים נוהגים להטמין מטעני צד. אנשי הכוח גם נוסעים באזורים שבהם נוהג ארגון 'וילאיאת סיני' להקים מחסומי בדיקה, במטרה ללכוד אנשים מקרב כוחות הביטחון המצריים ואזרחים שהוא מאשים כמשתפי פעולה עם המדינה. גם אם הכמ"ר אינו מהווה מטרה כרגע, כל שיירה שיוצאת מבסיס המפקדה או מאתר מבודד אחר שלו חשופה בכל זאת לסיכון לעלות על מטען, ובכל פעם שרכב של הכמ"ר מגיע למחסום של חמושים, לא נותר לנהג אלא לקוות שלא יקבל פקודה לעצור, שכן אז יהיה עליו להחליט כיצד להגיב להוראה.

האתגרים שהכמ"ר מתמודד איתם בפעילותו אינם מוגבלים להפגנות מקומיות או לפעילות של חמושים. לצד הגידול במשימות התצפית של הכמ"ר, פעילות כוחות הצבא המצרי גורמת להגבלת התנועה של הכוח כאשר הצבא מבצע מתקפות באזורים מסוימים, ולכל אורך שעות העוצר.²⁴ למרות שמבחינה טכנית יחידות הכמ"ר אינן כפופות לעוצר שמוטל על צפון-סיני, אנשי הכוח נוטים שלא לנוע במהלך שעות אלה, מתוך חשש שהחיילים המצרים המאיישים את המחסומים עלולים לטעות בזיהוים.

המבצעים של צבא מצרים מקשים גם על העובדים והקבלנים המקומיים להגיע לבסיס המפקדה של הכמ"ר.²⁵ אולם במקביל, מאז ספטמבר 2013 הצליחו המבצעים של צבא מצרים גם להביא ל"שינוי בסביבה הביטחונית", והדבר אפשר להשיג "עלייה בפעולות השגרתיות".²⁶ לנוכח סביבת הפעולה בצפון-סיני, אנשי הכמ"ר ועובדיו מודעים לכך שהם יכולים למצוא עצמם במקום הלא-

לנוכח סביבת הפעולה בצפון-סיני, אנשי הכמ"ר ועובדיו מודעים לכך שהם עלולים למצוא עצמם במקום הלא-נכון בזמן הלא-נכון, גם אם הם עצמם אינם המטרה

נכון בזמן הלא-נכון, גם אם הם עצמם אינם המטרה. לדוגמה, ב-27 במאי 2011 נסע רכב של הכמ"ר לאורך גבול מצרים-עזה ו"ספג פגיעה קשה" בעקבות מטען שהתפוצץ סמוך אליו.²⁷

לא מתקפות גדולות... עדיין

עד היום הצליחו אנשי הכמ"ר בשיתוף פעולה עם צבא מצרים להדוף איומים לפגיעה באתרים ובפעולות של הכמ"ר, דוגמת הפריצה לבסיס המפקדה בספטמבר 2012. מאז האירוע השקיע הכמ"ר בביטחון ובאימוני הגנה עצמית. עם זאת, אחד החששות העיקריים הוא שהכמ"ר לא יהיה מוכן או מסוגל להגיב למתקפה מורכבת

מצד 'וילאיאת סיני', בדומה למתקפות שתפסו את הכוחות המצריים לא מוכנים, ושילבו שימוש במכונות תופת, ירי טילים, צלפים ולוחמים חמושים.

ייתכן שהסיבה המרכזית לכך ש'וילאיאת סיני' לא הפך את הכמ"ר למטרה שלהם היא החשיבות של הכוח הבינלאומי לכלכלת הבדואים המקומית. כפי שצוין בדוח הכמ"ר לשנת 2012, "יש עזרה מסוימת בכך שיש בקהילה כאלה שיכולים לדבר בצורה ברורה על מה שאנחנו עושים ועל התועלת בפעילות שלנו".²⁸ באותה שנה, השכר ששילם הכמ"ר לבדואים ולעובדים מקומיים אחרים הגיע למיליון דולר לערך, זאת במקביל ל"תרומה משמעותית לכלכלה המקומית" בזכות הקשרים של הכמ"ר עם הקבלנים המקומיים (כ־2 מיליון דולר).²⁹ הכמ"ר משקיע מאמץ מודע בהעסקת אנשים מכל השבטים הבדואיים בסיני, ובתוך השבטים – מתוך כמה שיותר חמולות, דרך 'תוכנית התעסוקה לבדואים' שהוא מנהל.³⁰

אין להתעלם מהאפשרות שהיו מדי פעם ניסיונות מכוונים לפגוע בכמ"ר, וכי כוחות הביטחון המצריים חשפו מזימות לעשות כן. עם זאת, לחמושים בסיני היו שפע של הזדמנויות לפגוע באתרים מבודדים של הכמ"ר ובאנשיו, לו רק רצו לעשות זאת. לאור זאת, לא סביר שהמתקפות נמנעו רק בזכות מזל, מקריות או אמצעי ביטחון מצוינים.

גם אם עד היום הצליח הכמ"ר להישאר מחוץ לטווח המטרה, הרי ישנם כמה גורמים שעלולים להגביר את הסבירות למתקפה עליו. כפי שכבר צוין, לסיוע הכספי מדאע"ש, שהובטח בעבר או יוצע בעתיד, יכולה להצטרף ההתניה שלוחמי הארגון בסיני יוכיחו את נאמנותם בכך שירחיבו את מעגל המטרות שלהם באופן שישירת גם את האג'נדה של דאע"ש. 'וילאיאת סיני', שצמח מתוך התארגנות של חמושים מקומיים שהתמרמו על עוולות השלטון נגדם, עשוי להסכים לצעד כזה רק מתוך ייאוש, משום שנכון לעכשיו הוא תלוי באוכלוסייה המקומית, ואילו האוכלוסייה המקומית תלויה בכמ"ר לפרנסתה. עם זאת, ככל שהארגון הג'יהאדיסטי פועל להשתלט על צפון-מזרח סיני, כך הוא צובר אויבים.³¹ אם כלל האוכלוסייה בסיני תדחה אותו בצורה ברורה, הוא עלול לנקום בכך שיתקוף את התשתית הכלכלית של האזור. אפשרות נוספת היא שההתמקדות הרטורית של 'וילאיאת סיני' בכמ"ר לאחר המתקפה של ה־9 ביוני באל-גורה נועדה להעמיד במבחן את התגובה של האוכלוסייה המקומית, של הממשלה המצרית ושל הקהילה הבינלאומית.

כפי שצוין לעיל, 'וילאיאת סיני' נותר ארגון מקומי, וחצי-האי סיני אינו מהווה עדיין נקודת משיכה מרכזית ללוחמים זרים, או אפילו למצרים מעמק הנילוס. אולם דבר זה יכול להשתנות עם הזמן, במיוחד ככל שהתעמולה של דאע"ש תקרא לתומכים להצטרף לג'יהאד בסיני. במקרה כזה, תרחיש אפשרי נוסף הוא שתא של לוחמי דאע"ש זרים יפעל נגד מטרות מערביות בסיני, לרבות הכמ"ר. חמושים כאלה לא ינהלו קשרים עם הבדואים כמו גרעין הלוחמים של 'וילאיאת סיני',

ולא יחושו מחויבים לאינטרסים מקומיים או למצוקות האוכלוסייה. השאלה אם משפחות השבטים נהנות מתעסוקה בסיני אינה צפויה לעניין ארגון שיושב בסוריה. תרחיש אחרון וסביר פחות אך עדיין אפשרי הוא שהאוכלוסייה המקומית תפנה נגד הכמ"ר, ותחדל להציע לו "הגנה". דבר זה יכול לקרות אם הכמ"ר יחדל להעסיק אנשים מבני השבטים בסיני, בגלל בעיות תקציב או חשש ביטחוני. אולם סביר יותר להניח שהדבר יהיה תוצאה של חוסר הבחנה בין הכמ"ר לצבא, לאחר שבעיני האוכלוסייה המקומית הוא ייתפס כאשם בטקטיקות האכזריות שמשמשות את צבא מצרים בפעולותיו.³²

הכמ"ר מרוצה מכך שכוחות מצריים מוצבים עתה בשטח בסיס המפקדה, כדי לספק לו הגנה טובה יותר ולהגיב לאיומים על המחנה.³³ עם זאת, קיים חשש בכמ"ר מכך שהשימוש שהמצרים יעשו בפריסת הכוחות הזו לפעולות מתקפה ייתפס בטעות על ידי המקומיים כשיתוף פעולה של הכמ"ר עם הצבא – דבר שנוגד את תפיסתו ככוח בינלאומי ניטרלי.

השלכות של מתקפה אפשרית

הכמ"ר החל בבניית יכולות ההגנה שלו עוד לפני גל הטרור האחרון בסיני, אולם עדיין, המנדט של חיילי הכוח מוגדר במדויק כבלתי־לוחמני. החיילים אינם מאומנים למתקפת ג'יהאד רחבה על בסיס המפקדה, וסביר להניח שלא יוכלו להדוף מתקפה כזו מבלי לספוג אבדות גדולות.

מתקפות קטנות ומזדמנות על סיורי יחידת המשקיפים האזרחית יביאו להגבלה ואולי אף להתאמה של התנהלות הכמ"ר, אולם מתקפה או כמה מתקפות מתואמות על בסיס המפקדה עלולות לשנות את שיקולי הכמ"ר והמדינות המשתתפות בו, לאחר שאנשיהן ימצאו עצמם מבודדים בתוך שטח עוין. אין כל סימן גלוי שלפיו אפשר לדעת אם במקרה כזה אנשי הכמ"ר ייחזרו במקומם או ייסוגו, ולו באופן זמני.

לנוכח האיומים הנוכחיים ותחת ההנהגה הנוכחית בקהיר, ישראל בוטחת במצרים יותר מאשר אי־פעם בתולדות שתי המדינות. פירוש הדבר כי למרות שהכמ"ר הוא מתווך חשוב ביחסי ישראל־מצרים, נסיגה של הכוח הבינלאומי לא תתפרש כקרע ביחסים. אילולא שרר אמון כזה, ישראל הייתה תובעת ממצרים להסיג את הנשק הכבד ואת הכוחות שהכניסה לחצי־האי, כשהיא חוזרת בה מההתאמות המוסכמות להסכם השלום.

לנוכח האיומים הנוכחיים ותחת ההנהגה הנוכחית בקהיר, ישראל בוטחת במצרים יותר מאשר אי־פעם בתולדות שתי המדינות

אולם האמון הדו־צדדי אינו מושלם והוא לוקה באי־הבנות לפרקים. מכיוון שהכמ"ר היה המפתח לטיפול מהיר בבעיות אלה, ללא נוכחותו בשטח יזדקקו הישראלים והמצרים למנגנונים חדשים לטיפול בחששות שיעלו. מובן שגם אם

הכוח הרב־לאומי ייסוג מצפון־סיני, נציגו לא ייעלמו בן־לילה: ראש הכמ"ר ימשיך לעבוד עם מנהיגים בקהיר, בתל־אביב ובירושלים ממטה הארגון ברומא.

המלצות

על מנת להמשיך בשדרוג ההגנה על כוחותיו, זקוק הכמ"ר לתמיכה רבה יותר של המדינות התורמות. באופן מובן, הסביבה הנוכחית מגבירה הן את האיום והן את המחיר של ההתכוננות לאיום זה. פעילות החמושים מצד אחד והמבצעים הצבאיים מנגד שיבשו והאטו את היישום המתוכנן של כמה מהפרויקטים להגנה על הכוח. נדרשת נחישות מצד המדינות התורמות כדי להבטיח שהשדרוגים המתוכננים אכן יתממשו, וכך גם שיתוף פעולה מתמשך מצד מצרים וישראל בהעברת חומרים למפקדת הבסיס ולאתרים מרוחקים אחרים.

מערכת היחסים של הכמ"ר עם האוכלוסייה הבדואית המקומית חשובה מאין כמוה להגנה פרואקטיבית על הכוח. לאור זאת, מצער שדנמרק – שהיא תורמת מרכזית לתוכנית התעסוקה של הבדואים זה שנתיים – בחרה בעיתוי זה לעצור את העברת הכספים לכמ"ר לשם תמיכה תקציבית ביוזמה זו.³⁴ חיוני שהכמ"ר ימשיך בתוכנית זו במלוא המרץ, וכי מדינה תורמת אחרת תמלא את מקומה של דנמרק. דיונים פרטיים וכנים בין הכמ"ר למצרים (ובמדינות המשתתפות עצמן) בשאלה – מה יתרחש במקרה של מתקפה – יסייעו להתוות את הציפיות הן כלפי המדינה המארחת והן כלפי הכמ"ר. באיזה אופן יגיבו הכוח הרב־לאומי ונציגי המדינות המשתתפות בו במקרה של מתקפה, ואיזו דרישה לתגובה הם יפנו לכוחות המצריים? על כל אלה יש לדון בשיחות. בסופו של דבר, הכמ"ר תלוי בהגנה של מצרים

לפעולתו ולביטחונו. במבט מעבר לתקרית עצמה, ביום שאחרי מתקפה כזו יצטרכו מצרים וישראל לקבל מידע מלא בנוגע לתוכנית הפעולה של הכמ"ר: האם הכוח ייסוג מסיני בטווח הקצר? האם נציגים ממדינות מסוימות ייסוגו, והאם הם יוחלפו בנציגים ממדינות אחרות? אלה שאלות שיש למצוא להן מענה לפני שתתרחש מתקפה משמעותית. בנוסף, ידיעת התוצאות הספציפיות של מתקפה כלשהי עשויה להשפיע גם על פעולות מנע שינקטו המצרים במטרה להגן על הכמ"ר.

היות שמצרים היא המדינה המארחת, באחריותה לשמור על הכמ"ר ועל אנשיו מפני פגיעה. אולם חלק חשוב

היות שמצרים היא המדינה המארחת, באחריותה לשמור על הכמ"ר ועל אנשיו מפני פגיעה. אולם חלק חשוב ממניעת הפגיעה הוא לא לערב את הכמ"ר במבצעים הצבאיים של מצרים

ממניעת הפגיעה הוא לא לערב את הכמ"ר במבצעים הצבאיים של מצרים. גבול זה מטשטש כאשר אותן יחידות שנפרסו כדי להגן על הכמ"ר משתתפות במתקפות

על הכפרים באזור. למרבה הצער, כאשר ראשי הכמ"ר אמורים להורות למצרים כיצד לפעול, הם מוצאים עצמם במצב לא נוח בהיותם מחויבים לניטרליות. אם קהיר אינה מכירה באופן שבו פעולותיה עלולות להביא לפגיעה בכמ"ר, המדינות המשתתפות – ובמיוחד אלה שמנהלות עם מצרים יחסים צבאיים הדוקים כמו ארצות הברית – צריכות להיות גלויות כלפי עמיתיהן בצד המצרי. גם ישראל יכולה לשחק כאן תפקיד. למרות שעד היום היא בחרה לא לסרב לבקשות, סמכות האישור לפריסה צבאית סביב בסיס המפקדה נמצאת עדיין בידיה. בעצה אחת עם שותפותיה הבינלאומיות, ישראל יכולה לתמוך בצורה מלאה בצעדים הגנתיים שנועדו לשמור על הכמ"ר, בכך שתסרב לבקשות שעלולות לערב את הכוח במבצעים הצבאיים של מצרים.

הכמ"ר יכול להכין את ההגנה שלו וצבא מצרים יכול להציע הגנה ותגובה, אולם בסופו של דבר, אם 'וילאיאת סיני' יחליט לפגוע ישירות בכמ"ר הוא יעשה זאת, וסביר להניח שבאופן חמור. מצרים וישראל חייבות להתכונן לאפשרות שמתקפה תגרום לכמ"ר לסגת – גם אם באופן זמני בלבד – מהרצועה הצפונית של אזור C. מכיוון שזהו האזור הסוער ביותר בסיני, זהו גם האזור שבו צבא מצרים ממקד את פעולתו, ונראה שבתגובה על התקפת הכוח הרב־לאומי הוא אף ירחיב שם את פעולותיו.

היחסים הביטחוניים בין ישראל למצרים הדוקים כיום מאי־פעם, והצדדים אינם זקוקים לכמ"ר כדי להחליף מסרים ביניהם. אולם חרף רמות האמון הנוכחיות, הכמ"ר עדיין מפקח ומוודא את קיום הסכמי השלום. בעזרת העומד בראש הכוח – שזוכה לאמון משני הצדדים – על מצרים וישראל להגיע להבנות בנוגע לדיווח עצמאי ואימות ללא נוכחות הכוח בשטח. אם יושגו הבנות כאלה, יוביל הדבר לדיונים בין שני הצדדים בהסכם השלום לבין הכמ"ר סביב השאלה – האם נחוצה בכלל נוכחות של כוח משקיפים בסיני. נסיגת כוחות בינלאומיים מסיני בהקשר כזה יכולה להיראות כהשלמה מוצלחת של המשימה לייצר הפרדה ולבנות אמון בין שתי מדינות אויבות לשעבר.

קיימת הבנה שמתקפה על הכוח הרב־לאומי בסיני עלולה להתרחש בכל עת. אמנם יכולה להיות לכך השפעה רבה על היחסים בין שתי השותפות בהסכם השלום ועל האינטרסים ההדדיים שלהן, אולם עם הכנה הולמת, מתקפה כזו יכולה לעבור מבלי לערער בצורה משמעותית את המצב בסיני.

הערות

1 David Kirkpatrick, "Militants Hit Karnak Temple, in 2nd Recent Attack on Egyptian Tourist Sites," *The New York Times*, June 10, 2015, <http://www.nytimes.com/2015/06/11/world/middleeast/karnak-temple-luxor-egypt-attack.html>

- “Camp David Accords,” Israel Ministry of Foreign Affairs, September 17, 1978, 2
<http://www.mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/peace/guide/pages/camp%20david%20accords.aspx>
- “Israel-Egypt Peace Treaty,” Israel Ministry of Foreign Affairs, March 26, 1979, 3
<http://www.mfa.gov.il/MFA/ForeignPolicy/Peace/Guide/Pages/Israel-Egypt%20Peace%20Treaty.aspx>
- Brooke Neuman, “A New Reality on the Egypt-Gaza Border (Part I): Contents of the New Israel-Egypt Agreement,” *Policywatch* No. 518, The Washington Institute for Near East Policy, September 19, 2005, <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/a-new-reality-on-the-egypt-gaza-border-part-i-contents-of-the-new-israel-eg> 4
- Salah ElBoluk, “Army tanks in N. Sinai for first time since Israeli peace treaty,” *Egypt Independent*, August 14, 2011, <http://www.egyptindependent.com/news/army-tanks-n-sinai-first-time-israeli-peace-treaty> 5
- Multinational Force and Observers Director General’s Report to the 2013 Trilateral Meeting*, Multinational Force and Observers, November 21, 2013, p. 1, http://mfo.org/assets/docs/annual_report_2013.pdf 6
- Multinational Force and Observers Director General’s Report to the 2011 Trilateral Meeting*, Multinational Force and Observers, November 17, 2011, pp. 2 and 5, http://mfo.org/assets/docs/annual_report_2011.pdf; and MFO 2013 Report, p. 6. 7
- Multinational Force and Observers Director General’s Report to the 2012 Trilateral Meeting*, Multinational Force and Observers, November 15, 2012, p. 6, http://mfo.org/assets/docs/annual_report_2012.pdf 8
- MFO 2012 Report, pp. 6-7. 9
- MFO 2012 Report, pp. 1-2. 10
- MFO 2011 Report, p. 5; and MFO 2012 Report, p. 27. 11
- MFO 2012 Report, p. 1. 12
- MFO 2013 Report, p. 1. 13
- שם, עמ’ 6-7. 14
- שם, עמ’ 6. 15
- שם, עמ’ 7. 16
- שם. 17
- Multinational Force and Observers Director General’s Report to the 2014 Trilateral Meeting*, Multinational Force and Observers, November 20, 2014, p. 1, http://mfo.org/assets/docs/annual_report_2014.pdf 18
- Mohamed Hussain, “BREAKING: Armed men attack North Sinai peacekeeping forces, no injures,” *The Cairo Post*, May 9, 2014, <http://www.thecairopost.com/news/109784/news/breaking-armed-men-attack-north-sinai-peacekeeping-forces-no-injures>; and “Unknown gunmen open fire on peacekeeping troops camp,” *Aswat Masriya*, May 9, 2014, <http://en.aswatmasriya.com/news/view.aspx?id=4f93f834-eb8c-44c9-b722-d7b58d056565> 19
- MFO 2014 Report, p. 24. 20
- Ahmed Abu Draa’, “Isaaba jundi Amriki min qawaat hafith al-salaam b’rasaas majhuleen b’shimaal Sinai” [“Injuring of an American soldier from the peace keeping

- force by unidentified gunfire in North Sinai”], *al-Masry al-Youm*, August 4, 2014, <http://m.almasryalyoum.com/news/details/494829>
- Jen Psaki, “Daily Press Briefing,” U.S. Department of State, August 5, 2014, <http://www.state.gov/r/pa/prs/dpb/2014/08/230249.htm#EGYPT> 22
- MFO 2014 Report, p. 6. 23
- MFO 2013 Report, pp. 3-4. 24
- שם, עמ' 7. 25
- שם, עמ' 3. 26
- MFO 2011 Report, p. 5. 27
- MFO 2012 Report, p. 4. 28
- שם. 29
- MFO 2014 Report, p. 35. 30
- Zack Gold, “Sinai Tribes: Between the Egyptian State and the Islamic State,” *INSS Insight* No. 698, May 18, 2015, <http://www.inss.org.il/index.aspx?id=4538&articleid=9533> 31
- Zack Gold, “North Sinai Population Continues to Sacrifice for Egypt,” The Tahrir Institute for Middle East Policy, May 18, 2015, <http://timep.org/commentary/north-sinai-population-continues-to-sacrifice-for-egypt/> 32
- MFO 2012 Report, pp. 2-3. 33
- MFO 2014 Report, p. 3. 34